Székesfehérvár, 1909. XVI. évfolyam, 141. szám. Csütörtök, november 18.

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak: 1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor. Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő: BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este. Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1. Egyes számok kaphatók: a dohánytőzsdékben.

1829. ZICHY NÁNDOR GRÓF. 1909.

ANNAK a megujhodásnak, amelyen a katholikus Egyház szociális és politikai érvényesülés szempontjából a XIX-ik században keresztülment, még nem akadt egyetemes történetirója. Csak monografiák tárgyalják a nagy tétel egyes részleteit. Pedig rendkivül érdekes volna egységes képet látnunk egyrészt a XVIII-ik századból átörökölt történelmi helyzetről, másrészt azokról a szerény kikezdésekből folyton fokozódó erőkifejtésekről, amelyek a katholikus Egyház nagy szervezeti erejét, a katholikus világnézet óriási ethikus tartalmát modern szociális és politikai fejlődésünkbe tényezők gyanánt beleállitották.

Sajnálatos jelenség, hogy, mint a sajtóban, a tudás komolyabb ágaiban is inkább vezet a nagyközönség igénye, mint a tudós szuverén tekintélye. Innen magyarázható, hogy komoly iróink is szivesebben irnak könnyed, közérdekü, mondhatnók, szenzációs tárgyakról és feltünő történelmi mozzanatokról, mint pragmatikusan kutató és bölcselkedő, tömör müveket pld. az eszmék lassu fejlődéséről. A francia forradalomnak számtalan irója akadt, pedig attól az egyik világtényezőnek, a katholikus Egyháznak előbb körvonalozott megujhodása majdnem teljesen független; — de Chamberlainje, Book Adamja csak egy van a világirodalomnak, és ezek munkái is kiestek már a közérdeklődés homlokteréből.

Egységes nagy munka hiányában jó szolgálatot tesznek a monografiák. És, szemlélvén segitségükkel a katholikus Egyház és világnézet modern érvényesülését, azt látjuk, hogy az mindenhol egy-egy kiváló egyéniség nevéhez és működéséhez füződik. Az ir katholikusoknak sajátságosan bonyolult jogi, politikai és vallási helyzetét O'Conell tisztázta négy évtizednyi működésével, amelyben tömegerőt fegyelmezni tudó ereje a szervezőképességnek majdnem utolérhetetlen példáját állitotta a bámuló világ elé. Német katholikus testvéreink mozgalma szélesebb alapokon indult; bölcsője mellett ott állott a nagy Görres, később pedig a népszervezés és a parlamenti harcok viharaiban Windhorst volt rettenthetetlen vezérmunkása a katholikumnak.

A jövő történetiró méltán fogja ID. ZICHY NÁNDOR GRÓF tárnokmestert O'Conell, Görres és Windhorst mellé állitani. Zichy Nándor nem olyan nagy kaliberü agitátor, mint O'Conell volt, nem olyan termékeny iró, mint Görres, nem olyan fölényes ura a parlamenti szituációknak, mint Windhorst volt, de mindhárom kiválóságból sok van szerencsés egyéniségében, amelynek valóságos apostoli jelleget kölcsönöz a krisztusi gondolatoknak olyan eleven átélése, aminót nemcsak az előbb emlitett három nagy emberben, hanem a XIX-ik század összes nagyra hivatott katholikus férfiaiban sem találunk.

Nem akarunk életrajzot irni és igy csak általános vonásokra kell szoritkoznunk.

Életrevaló katholikus mozgalmaink nem régiek. Két évtized szülte meg valamennyit, egyet se találunk köztük, amelynek létrejöttét ne idézte, vagy ne segitette volna elő Zichy Nándor keze. Érdekes azonban az ő működésében, hogy — a politikai mozgalmat kivéve — semmiféle irányt sem foglalt le magának közvetlen vezetésre. Adott eszméket, odaadta tekintélyét, tollát, tudását, hozott óriási anyagi áldozatokat akkor, amikor még az teljesen szokatlan volt, a közvetlen vezetést azonban szivesen átengedte lelkes embereknek, akiknek felkutatásában fáradhatatlan volt.

Nem tudnánk hamarosan még egy embert megnevezni, akinek az internacionális politikai helyzetekről és irányokról olyan biztos áttekintése volna, mint neki. Érthető is, hisz jóformán átélte és pedig egy politikailag kiművelt elme kritikai szemlélésével élte át az összes irányzatok eseményeit a XIX-ik század közepétől kezdve, amelyek a jelen politikai helyzetek alapjait alkotják. Korán belátta — sok idegen példán okulva — hogy a magyar katholicizmus se tudja megilletö helyét államunk életében egységes politikai párt nélkül elfoglalni. Megalkotta tehát az országgyülési néppártot, amely sok roszakarattal, söt gyülölettel találkozik, de egyet mindenkinek el kell ismernie, azt, hogy a néppárt az egyetlen komolyan szociális törvényhozó elem parlamentünkben és hogy elveihez következetesen hü maradt a legvadabb parlamenti harcok és paktálások idején is. És mivel parlamenti párt sajtó nélkül el sem képzelhető, megalapitotta Zichy Nándor gróf a *Fejérmegyei Naplót*, azután annak országos folytatását az *Alkotmány* cimü napilapot, amely az első sikeres nagyobbszabásu sakkhuzás volt a liberális sajtó mindenhatósága ellen.

Zichy Nándor gróf a mai napon tölti be élete 80-dik évét. Sok idő, szép idő, nem számnagyságában, hanem munkateljességében. Országos lapjaink a mai napon sokkal avatottabbak tollával méltatják az ősz patriárka egyéniségét és érdemeit. Épen azért nem bocsátkozunk az ő történelmi egyénisége és működése bővebb tárgyalásába, csak sajnálatunkat fejezzük ki, hogy Zichy Nándor gróf *már* nyolcvan éves. Katholikus Magyarországunk érdekében azt szeretnők, ha ő jóval fiatalabb volna. — A természet törvénye előtt meg kell hajolnunk, a mint ő is alázatosan hivő lélekkel meghajol és mig szeretetünkkel és tiszteletünkkel öleljük körül időgörnyedt alakját, őszintén, szivből kivánjuk, hogy még lehető sokáig maradjon köztünk, legyen buzditónk, legyen világitó példánk abban az önfeledő és ideális küzdelemben, amelyben vezérünknek tekintjük most, de tekinteni fogjuk akkor is, amikor ő már a történelemé lesz.

Mai lapunk 4 oldal.

00000641

UJDONSÁGOK.

— **Személyi hír.** Özv. gróf Zichy Jenőné szül. Redern Hermin grófnő leányával Gabriellával hosszab tartózkodásra Gmundenbe utazott vejéhez. gróf Grenneville-hez.

— **A honvédség köréből.** *Kutassy* Ignác m. kir. honvéd százados Székesfehérvárról Veszprémbe; *Nagy* Lajos hadnagy Veszprémből Székesfehérvárra helyeztetett át.

— **Beszámoló.** Manndorff Géza báró e hó 28-án, vasárnap a városház udvarán beszámolót tart, a melyben tájoztatni fogja városunk közönségét politikai állásfoglalásáról. Mi pedig reméljük, hogy a függetlenségi párt addig ismét össze fog tömörülni és nem szerzik meg se Bécsnek se a feketesárgáknak azt a gyönyörüséget, hogy egymást kisebbitik.

— **Névnapi tisztelgés.** A vármegve tisztikara ma délelőtt üdvözölte Szüts Jenő alispán névnapja alkalmából dr. Schlammadinger Jenő főügyész a tisztikar nevében szép szavakkal üdvözölte az alispánt, ki meghatottan köszönte meg az ünneplést.

— **Főuri vadászat.** Folyó hó 12—13-án voltak a vadászatok Felsőszentivánon. Résztvettek benne Pallovincini Ede, Zichy Antal, Zichy Ágoston, Széchenyi Domonkos grófok. Vécsey Miklós báró, Meszlényi Pál, Meszlényi Péter, Boda Sándor fölbirtokosok, Metternich herceg és neje, Zichy Mária, Zichy Margit grófnők, stb. Teritékre. került körülbelül 2000 drb. fácán, 1 darab bagoly és ami ritkaság a fácán vadászatok alkalmával Zichy Rafael grófnak sikerült egy rókát is elejtenie. Az illusztris vadásztársaságot Zichy Rafaelné grófné vendégelte meg magyaros vendégszeretettel.

— **Eljegyzés.** Dr. Krausz Emil ügyvéd, tartalékos cs. és kir. tüzérhadnagy eljegyezte Rabinek Pál pécsi takarékpénztári vezérigazgató és neje Breuer Berta leányát.

— **Belépés a Kossuth pártba.** *Szüts* Jenő, Fejérmegye alispánja nyiltan csatlakozott a Kossuth párthoz. Elhatározását a következő levélben tudatja Kossuth Ferenccel, a párt elnökével:

Székesfehérvár. Nagyméltóságu Elnök úr! Midőn tisztelettel bejelentem, hogy az országos függetlenségi negyvenyolcas pártból mai napon kiléptem, kérem Nagyméltóságodat, hogy engem a negyvennyolcas függetlenségi Kosssuth-párt kültagjai közé felvenni méltóztassék. Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem kifejezését, amellyel vagyok kész szolgája Szücs Jenő alispán.

— **A Fejérmegyei Gazdasági Egyesület** által kiküldött dr. Fiáth György, Ribanszky Elemér, Schlesinger Sándor és Ármos Jenő tagokból álló bizottság november 15-én tartott üléséből kifolyólag felhivja a gazdákat, hogy szuperfoszfát szükségletüket ne a kartellnél, hanem a Fejérmegyei Gazdasági Egyesületnél rendeljék meg, mert a Gazdasági Egyesület a kartell árainál sokkal olcsóbb árak mellett tudja a szuperfoszfátot szállitani.

— **Felruházási ünnepélyek.** A „Székesfehérvári Izr. Krajcáregylet" pénteken, folyó hó 19 én délután 3 órakor tartja évenként szokásos felruházási ünnepélyét az izr. hithözség tanácstermében, melyre az egylet t. tagjait és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghivja az Elnökség.

A Református Jótékony Nőegylet f. hó 19-én délután 3 órakor a ref. egyház tanácstermében közgyülést tart, mely alkalommal 76 szegénysorsu iskolás növendéket lát el az Egylet téli ruhával. E gyülésre az egyleti tagok és az ügy iránt érdeklődők tisztelettel meghivatnak.

— **Lőgyakorlatok a honvédségnél.** Az összes póttartalékosok pénteken Zámolyra fognak menetelni, ahol Tóth Béla százados vezetésével két napig tartó nagyszabásu lőgyakorlatok lesznek. A katonai hatóság figyelmezteti a járókelőket az esetleges veszedelmekre.

— **Fejérvármegyei virilistái az 1910. évre.** 1. Dr. gr. Zichy János 109769·30 K* 2. Gr. Vimpfen Sigfrid 69608·41 K 3. Id. gr. Zichy Nándor 69544·24 K 4. Gr. Zichy Rafael 55701·37 K 5. Gróf Esterházy M. Móric 50080·32 K 6. Gr. Nádasdy Tamás 34298·25 K 7. Gróf Batthyány L. 27278·94 K 8. Gróf Zichy János 27158·84 K 8. József kir. herceg 25440.68 K 10. Gr. Cziráky Antal 24586·67 K 11. Gr. Zichy P. Ferenc 24211·96 K 12. Gr. Wimpfen Sigfrid 23887·24 K 13. Prohászka Otokár dr. 20184·82 K* 14. Gr. Eszterházy L. 14732·78 K 15. Jfj. gr. Zichy N. 14664·84 K 16. Károly János 13207·64 K* 17. Grünfeld Jakab 12107·02 K 18. Szögyény-Marich L. 12011·28 K 19. Dr. Halász Gedeon 10402·58 K* 20. Hoffmann Ede 9989·07 K 21. Dr. Pajzs Gyula 9580·02 K 22. Gr. Zichy Aladár 9381·96 K 23. Rosenfeld Henrik 9258·40 K 24. Blau Arnold 8791·18 K 25. Kégl Dezső 8859·90 K 26 Kufler Benő 8720·87 K 27. Br. Trauttenberg F. 7741·44 K 28. Verebi Végh János 7737·73 K 29. Szuborits Jenő 7691·72 K* 30. Mayer Károly 7691·72 K 31. Dr. Beck Hugó 7644·10 K 32. Szluha Imre 7628·10 K 33. Lyka Döme 7484·36 K 34. Kuti Márton 7105·98 K* 35. Posits Mihály 7165·98 K* 36. Komáromy Károly 6948·80 K* 37. Dr. Klaucz György 6948·78 K* 38. Pillitz Lajos 6717·32 K 39. Sárközy Aurél 6671·92 K 40. Strasser Izidor 6413·09 K 41. Farkas Gyula 6181·46 K 42. Dr. Misner Ignác 5916·78 K 43. Széchenyi Viktor gr. 5371.44 K 44. Szitányi Károly 5163·52 K 45. Sárközy István 5211·42 K* 46. Krenc Ignác 5046·44 K* 47. Id. Meszlényi Pál 4730·41 K 48. Engl Sándor 4626·52 K 49. Bleyer Jenő 4615·64 K 50. Volf József 4475·74 K A * gal jelöltek adója kétszeresen van véve. (Folyt. köv.)

— **Jótékonyság.** Wertheim Ármin fiának, Wertheim Imrének esküvője alkalmából a Székesfehérvári Izr. Jótékony nőegylet és Székesfehérvári Izr. krajcár egylet szégényeinek 200—200 koronát ajándékozott.

Özv. Cossini Theofilné, szül. altokja Lévay Etelka urnő a Ref. Jótékony Nőegyletnek — szegény gyermekek fölruházására 5 koronát s Gergey Károly itélőtáblai ny. biró úr ugyan e célra 10 koronát adományozott.

— **A Fejérmegyei Gazdatiszti Kör** november 27-én Székesfehérvárott vita-ülést rendez a Fejérmegyei Takarékpénztár tanácstermében. Kezdete délelőtt 10 órakor. A vita-ülés tárgysorozata: 1. Célszerü-e a mai viszonyok között a magánjárók által végeztetett talajmüvelés a mezőhegyesi tapasztalatok figyelembe vételével. Bevezeti Koncy Rezső urod. intéző. 2 Az ősszel kikelt buza jobb vetőmagot ad e, mint az, mely a kedvezőtlen viszonyok miatt csak télen, vagy tavasszal kelt ki? 3. Nem volna-e célszerübb a zabosbükköny felét sürü kukoricával helyettesiteni s azt bezsombolyázva eltenni.

A magyarok Amerikában

— *A Fejérmegyei Napló* eredeti tárcája. —

Hátra van azonban a gyár legborzalmasabb része: az etető. Ezt már egészen emberek végzik. A fekete fogpiszkálók, a gyár száz és száz vékony kéménye alatt egy-egy nagy üstöt táplálnak. Az üst fölött van az etető. Mikor oda fölértünk, szinte megdöbbentem. Fekete csupa korommal födött alakokat láttam. De innen is, onnan is magyar szó ütötte meg a fülemet. Nem sok, mert itt az embereknek nincs kedvük beszélni. De mégis magyar szó. Szépen félreálltunk, legalább 20 méter távolságra, hogy a ránk csapódó füst, vagy fojtó melegség el ne széditsen bennünket.

— Ne oda álljon tekintetes uram — szólalt meg az egyik munkás, hanem arrébb ott van kivülről egy kis levegőjárás.

— Hát maga is magyar, földi?

Biz a vónék kérem alásan, ha már az Isten igy megvert! — szólott és fölemelt egy nagy talicskát. Tetézve volt bigával, vasat tartalmazó földanyaggal. Kidülledtek a szemei, megfeszültek az izmai az erőlködéstől, mint a kötél. Szinte tántorgott, mig a talicskát egyensulyba hozta. Mikor a kémény alá, a kohó szájához ért, egyet forditott a talicskán s az egész tartalom belefordult a pokol torkába. Tompa zuhanás, aztán vastag sziporkazápor volt rá a felelet onnan alulról, a kohó méhéből. Utána egy szerecsen óriás jött — az arca azonban ennek is csak olyan fekete volt mint a másiké — ez szenes talicskát tolt a pokol szájába. Szegénynek meg kellett kerülnie az etető szája s a másik oldalról beleönteni. Ez a szabály. Jobbról tüz, balról tüz, az alulról fölcsapódó pokoli hőség s a levegőnyomása épen ráhajtja a forró füstöt. A lélegzetemet visszafojtva néztem, mi lesz a következő pillanatban. Szegény, azt még látta, a hogyan a targoncájával az etető szájához ért, forditott is egyet rajta, akkor láttam, hogy egy pillantást vet előre, kiszámitotta, hogy milyen irányban kell előremennie, hogy a tüzörgetegből kijusson. Aztán behunyta a szemét, levágta a fejét s botorkálva kitántorgott a halál torkából. Aztán vett csak még lélegzetet. Ha egy lépést hibáz, ha a lélegzete előbb fogy ki, ha egy pillanatra megszédül, lezuhan s egy másodperc alatt bevégezte földi vándorlását. Akárhány ilyen eset fordul elő. Épen nem régiben is történt. Mire a gépet megállitották, illetőleg az alant tátongó üstöt félreforditották, kiöntöttek valamit, a mi nem volt se folyó vas, se föld, hanem félig hamu már. Könnyü volt eltemetni, alig volt egy-két összemarékkal. A pokolba talán nem került, hiszen megszenvedte már itt a földön.

Ezek a szegény emberek a pokoli hőségben szörnyen izzadnak. Italra van szükségük. Pénzük van, jól fizetik őket. S ha viz helyett alkohol a hüsitőjük, bizony nagyon közel a bünhődésük is.

Akárhányan leszédülnek a vasmángorlónál. Egy fiatalember panaszolta, hogy erős és roppant kitartó volt. Mindig többet biztak rá. Állta is egy darabig. Egyszerre egy veszélyes helyen leszédült s épen az izzó vasrudakra esett. Mire kihuzták, a két lába össze volt égve.

Ilyen esetek százával történnek évente. A társaság megszokta s nem esik kétségbe. Valahogyon kimutatják, hogy nem a gyár az oka, hanem a munkás volt a hibás. Ez nem nagyon nehéz, mert a halott nem védi magát. Akkor a családja nem kap semmit. Ámbár a gyár minden munkását biztositja. Ha azonban a biztositási összeg megmarad számára, neki mindenesetre nagyobb haszon, mint annak a szegény munkás árván maradt gyermekeinek és feleségének. Ilyen

Sövegjártó János

vászon kereskedése
Székesfehérvár, Barátok épülete.
Nagy választék ágy- és asztalneműekben, szines és fehér barchetok stb.
olcsó, szabott árak mellett.

00000642

— **A vármegyei laikus husvizsgálok.** Tanfolyama a tegnapi nappal véget ért. Ma fogják Halász József kir. állatorvos előtt a vizsgát letenni.

— **Megdézsmált kocsi.** Süveges János Budai-uti lakos fuvaros folyó hó 16-án kocsiján Budapestről Székesfehérvárra igyekezett s a kocsin különféle árukat szállitott. Ugy éjjel 1 és 2 óra tájban az Érd és tárnoki csárda között észrevette, hogy a kötél, amellel a szállitmány le volt kötve, fel van vagdalva s a kocsiról 15. kg. különféle füszeráru, egy láda szappan, 30 drb. füstcsö mintegy 120 korona értékben hiányzik. Süveges János azonnal keresésére indult s azokat a tárnoki csárdától mintegy fél kilóméternyire kevés kivétellel az árokban meg is találta. Az ellopott tárgyaknál egy 50—60 év körüli és egy fiatalabb koru embert talált. A rendőrség a nyomozást meginditotta.

— **Állategészségügyi vizsgálat.** Trombitás Ignác dunántuli kerületi állategészségügyi felügyelő Szombathelyről tegnap városunkba érkezett, hogy az állategészségügyi intézmények vezetését felülvizsgálja.

— **A bicskei uj bor.** Leber Henrik jómódu bicskei gazda vasárnap délután ujborkóstolóra hivta a bicskei szőlőhegyen levő présházba Sárközi János bicskei iparost. Hogy mi történt a présházban, azt a megejtendő vizsgálat fogja kideriteni, de az öreg Sárközit este 6 óra tájban nagy vértócsában, eszméletlen állapotban találták a szőlőhegyről vezető ut mentén. Sárközit lakására vitték, a hol az előhivott orvos husz késszurást konstatált rajta, amelyek közül több életveszélyes. Sárközi magához térve, ugy adta elő a dolgot, hogy Leberrel beszélgetve, ez berugott állapotban minden ok nélkül rátámadt és egy szőlőoltó késsel szurkálni kezdte. Ő kegyelemért esdekelt, de Leber tovább bántalmazta, majd pedig mikor tehetetlenül összeesett, kidobta a présházból. Később kissé magához térve elindult Bicske felé, de oly gyenge volt, hogy csakhamar ujból összesett. Lebert a csendőrök letartóztatták. Sárközi állapota oly sulyos, hogy életben maradásában nem igen biznak az orvosok.

Dr. KNEIFEL FERENC ügyvéd irodáját Szt. István-utca II. sz. a. helyezte.

— **Baleset.** Korog Károly erzsébetfalvai fuvaros kocsijának utja Rácalmáson ment keresztül. Itt szerencsétlenségére eltörött a kocsi kereke s ezt a bajt ugy akarta elsimitani, hogy Szloboda János gazdától kért kölcsön kereket. Hála fejébe Szlobodát a korcsmába vitte egy pohár borra s ez a különben jelentéktelen tény ujabb nagy bajnak volt forrásává. A két ember alaposan beborozott s igy esett meg hogy bicskával estek egymásnak. Szoboda sulyosan összeszurkálta a szerencsétlen embert, aki feljelentést tett a szurkáló polgár ellen. Igy, jár az akinek kevés a kereke!

Fráter Loránd *legujabb nótáskönyve épen most jelent meg és 2 koronáért kapható,* **Klökner Péter** *cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Székesfehérvárott.*

— **Hogy el ne bitangoljanak.** Kovács Imre János szárazréti lakos napszámos feljelentést tett a rendőrségen, hogy Hollender Józsefné szárazréti lakos folyó hó 1 én a réten levő récéjét ellopta. A récéket Hollenderné konyhájában a mezőőrök megtalálták. Hollenderné a récék holszerzésére vonatkozólag azt adja elő, hogy azok az udvarára betévedtek és hogy el ne bitangoljanak, hát befogta azokat. Hollenderné ellen az eljárás megindult.

— **A szőlőből hazafelé.** Knittlhoffer József helybeli lakos mult év dec. 13-án Kuruchegyen levő szőlőjéből kocsival hazafelé igyekezett. Azonban a szőlőben elfogyasztott borok fejébe szálltak s igy nem vette észre a vele szemközt jövő kocsit s neki hajtott. A kocsi feldölt s a benne ülő Cs. Horváth György demkohegyi lakos kidölt s az esésétől sulyos sérüléseket szenvedett. A kir. tölvényszék ma tárgyalta az ügyet s Knittlhoffer Józsefet gondatlanságból okozott sulyos testi sértés miatt 8 napi fogházra itélte, de az itélet végrehajtását felfüggesztette.

— **Bünügyi főtárgyalások.** Nov. 16. Leposa Ferenc és 2 tsa hatóság ell. erőszak bünt. Deli Károly magánlaksért. bünt. Kelemen András és tsa.

Nov. 17. Knittelhoffer József s. testi sért. véts. Ifj. Pénzes János zsarolás bünt. Herczeg Károly sikkasztás bünt. Ifj. Mihályi József és 1 tsa s. testi sért. bünt.

Nov. 20 Szedlák Ferenc és tsa s. testi sért. bünt. Ökördi Julianna gyermekölés büntette. Bódi Ferenc összbüntetés szabás.

Nov. 23. Kiss György és 3 társa s. testi sért. bünt. Halász József és 1 tsa s. testi sért. bünt.

Nov. 24. Darcsani János lopás bünt. Ferenc József és János lopás bünt. Slud Mária lopás büntette. Tombor József és 2 tsa lopás b. Balog József lopás bünt.

Nov. 27. Berecz Mihályné gond. ok. emberölés véts. Akkermann Istvánné gond. ok. emberölés véts. Fityi Pálinkás József gond. okozott emberölés véts. Posch János gond. ok. s. testi sért. bünt.

Nov. 30. Szüts Ferenc s. testi sért. bünt. Singer József és tsa hatóság ell. erősz. bünt. Hugyik Ferenc lopás bünt.

— **Rövid hirek.**

Fatolvaj. Ez volt a vágya Bakos József polgárdii lakosnak s hogy vágyát kielégitse Bleier Jenő bérlő tulajdonából akácfákat lopott. Tette azonban kisült s igy alighanem drága lesz neki ez a füttőanyag.

Orvvadász. Az abai csendőrörs Illés István ottani lakost orvvadászaton érte. Fegyverét elkobozták és feljelentették.

Mire jó az éjszaka. Rapai József seregélyesi lakos feljelentést tett a csendőröknél, hogy 13-án éjjel mig családjával lakásának hátsó szobájában aludt, addig ismeretlen tettesek azelső szobából 2 ágyat ágynemüvel együtt elhurcoltak. Kára 210 korona. Nyomozzák őket.

Baleset. Kováts Károly velencei lakos két társával Klein Miksa ottani korcsmáros borait eresztette le a pincébe. Munka közben azonban a leeresztő kötél elszakadt s egy 334 literes hordó Kováts Károly lábára zuhant s azt összeroncsolta.

A családi béke. Régen meghasonlásban él id. Simon József zámoly, gazda fiával Ifj. Simon Józseffel. A napokban azután a családi perpatvar már a csendőrséghez is került. Id. Simon József feljelentette a fiát, hogy az távollétében tőle 92 kor. értékü háztartási szert ellopott.

Szerencsétlenül járt koldus. Pill Károly 68 éves koldus, a ki egy Inota felé haladó kocsiról a Kalló-malom közelében lebukott, életveszélyes sérülésével a Szent György közkórházba szállitották, hol ma elhunyt.

---

esetek alkalmával sokat tehetnek és tesznek is a papok, a kik jóformán egyedül intelligens emberek szegény népünk között. A hátramaradtak ügyét rendesen ők veszik kezükbe és sikerül is nehány száz, esetleg ezrekre menő kártéritést kieszközölni.

Ha visszagondolok a joungstowni vasgyárra, még most is érzi a lelkem azokat a borzasztó benyomásokat, a melyek közt akkor vergődött; a poklot nem kell többé elképzelnem, láttam, csak vissza kell ezekre a képekre gondolnom. És ha meggondolom, hogy ilyen és ehhez hasonló szörnyü munkákban hány százezer magyar ember keresi keservesen a kenyerét, mindig megkérdezem magamtól, hogy vajjon megéri-e a cserét az a pár dollár, amelyért a mi szegény magyar testvéreink szülőföldjüket, apáik, őseik tanyáját elhagyták? Vajjon nem sokkal szebb foglalkozás-e ennél művelni a fekete magyar földet, mely aranykalásszal fizet az arc verejtékéért?

Szerettem volna a szénbányákat is megnézni, de Kovács Kálmán mcesporti plebános a világért nem jött volna velem, mert mint mondotta, ott megeszik a patkányok az emberek nadrágját.

Igaz, nem dolgozik minden magyar ilyen borzalmas munkában, — azoknak nincs is akkora fizetésük — de bátran merem mondani s minden amerikás magyar megerősiti a szavaimat, hogy a magyarok mindenütt a legnehezebb munkákat végzik.

Igaz az is, hogy a fizetésük nagyobb, mint itthon — általában többet kapnak 1 dollárnál. Azt azonban ismét állitom, hogy a 90 százalék nem keres másfél dollárnál többet. De mikor ezt a pénzt mérlegre vetjük, nem a magyar értéket kell számitanunk, hanem az amerikait. Igaz, hogy nekünk egy dollárért itthon 5 koronát fizet a bank, Amerikában azonban egy dollár nem ér többet, mint nálunk egy forint. Ugy veszik az élelmet, ugy veszik a ruhát, ugy fizetik a lakást. Ha valaki 40 dollárt keres egy hónapban, általában büszke a keresetére. De ebből a 40 dollárból 20 dollár elmegy lakásért s élelemért. Csak a legegyszerübbet értem, a milyet a burdos házaknál kapnak. Tiz dollár elmegy ruhára, a többi — édes Istenem! — a többi? hiszen csak szórakozni is kell, egy itókára is megszomjuhozik a magyar mikor olyan nehezet dolgozik, ezt azt meg kell nézni is s a mint a pénz jött, ugy el is megy. Ha valaki még ezenfelül takarit és félre tesz, vagy hazaküld, az szinte a szájától vonta már meg.

Nem én vagyok az első, a ki állitom, hogy a magyar ember élete Amerikában tiz esztendővel megrövidül. Megemészti a fárasztó, testet lelket gyilkoló munka.

Aztán emészti egyéb is. Nagy hányada a magyarságnak Amerikában az, a mely neki adja magát az ivásnak, különösen a vhisky ivásnak, a melyhez képest a mi törkölypálinkánk valóságos limonádé. A ki pedig egyszer ezt az italt megszokta, annak az élete megvan már pecsételve.

Borzalmas seb az amerikai magyarság életében a burdosrendszer, a mely abból a körülményből származik, hogy nagyon sok a családtalan magyar ember. Mikor a hajón mentem, a kivándorlók, három negyed része férfi volt s ezek háromnégyed részének sohasem volt családja. Az ilyen magános ember Amerikában egy-egy családos embernél szokta felütni a tanyáját. Őt magát burdosnak, a házat pedig burdosháznak szokták nevezni. Egy-egy ilyen helyen 10—20 férfi is szokott lenni, a kikre a burdosház asszonya szokott takaritani és főzni. Hogy ez a helyzet mily borzalmasan sok tragédiának a szinhelye, legjobban mutatja az a körülmény, hogy hány magyar embert Amerikában felakasztottak, vagy villamos széken kivégeztek, az mind a bordosrendszert átkozza a szomoru végéért.

Aztán még egy. A családi élet szétzüllése. A ki itt hagyja a hazát és benne feleségét, gyermekeit, nemcsak magát teszi ki a folytonos kisértésnek, hanem itthon maradt családját, gyermekeit és főleg feleségét. Magyarországon talán minden megyének megvan a maga szomoru krónikája ezekből a történetekből.

Épen az uton panaszkodta el a keserves sorsát egy jóképü magyar honfitársam.

— Nem volt mi köztünk uram — szólt szegény feje — soha egy árva rossz szó sem. Szerettük egymást. S mégis mire most mire hazaérek, üres lesz a tanyám. A gyerekeim a lelencházban, a feleségem Isten tudja hol van. Vagyis tudom, hogy hol van, de tudni sem akarok róla többé. Miért nem maradt meg olyannak, a hogyan igérte?

— Mondjuk inkább igy: ő épen olyan gyarlónak mutatkozott, mint maga, csakhogy ő nála borzalmasabbak lettek a következmények. Mikor otthagyta őt — barátom — az ő hazában, nemcsak az ő igéretét kellett volna kivennie, hanem az ördöggel is kontraktust kellett volna kötni, hogy ne közelitsen hozzá. Szóval: egy szomoru tanulsággal több, hogy ne menjen a magyar Amerikába.

(Folyt. köv.)

00000643

Kertésztanulónak egy fiu, ki legalább 6 elemiskolát járt teljes ellátással felvétetik. Kümmel Béla mükertésznél, Kert-u. 47.

VIDA ELEK kárpitos és diszitő, Székesfehérvár, Megyeház épülete. *Teljes felelősség mellett csakis elsőrendü munkák.*

Takaréktüzhely különlegességek, *valódi dr. Meidinger kályhák, vas és rézbutorok, gyermekágyak és kocsik nagy választékban. Márkus Simon Fia lakatosnál Jókai-utca 16.*

Szinház.

Kedd, november 16.

A sasfiók. Bemutató előadás.
Verses dráma 5 felvonásban. Irta Edmund Rostand. Forditotta Ábrányi Emil.

Napoleon szerencsecsillaga lebukott. A nagy hódító, Európa ostora, Szent Ilona szigetén csendes ártalmatlanságban örökre lehunyta szemeit. Büszke sas volt, aki összetörött szárnyakkal a földre zuhant.

Fia, a sasfiók (Verő), a római gróf, a reichstadti herceg Schönbrunnban él osztrák gyámság alatt, puha asszonyi kacsók simogatása között. De sasfiók. A Habsburgok természete mellett az apja vére ott lobog a petyhüdt erekben. Egész könyvtár szól nagy atyjának világhódító munkájáról, véres, diadalmas csatákról, amelyeknek súlya alatt nyögött, siránkozott egész Európa. A szőkefürtü, lányos arcu, puhakaru 20 éves fiunak lelke előtt ezek a képek rajzanak. Véres napokról álmadozik, száguldó paripákról, a trikolorról, a Marseillaiseről, Párisról, tengernyi népéről, a mely diadalmasan emeli őt pajzsára, hogy királyának kiáltsa ki. Hős hadvezérként ünnepli önmagát, csatára hiv, — mikor torkát, tüdejét megrohanja a köhögés, sápadtan rogy a kerevetre; asszonykezek felemelik, dédelgetik, kercsik a mulatságát, a kényelmét. Mint a börtönőr lesi minden mozdulatát Metternich herceg (Kovács), az öreg Ferenc császár (Bátori) mindenható minisztere, aki jól érezte a kegyetlen csapásokat, a melyeket a sasfiók apja a kinjában vonagló Austriára mért. Az ifju nevelése az ő szellemi kormányzása alatt áll. Ha észreveszi az ifju lélek harci tüzének fellobbanását, gondja van a hideg zuhanyra. Még a gyermek játékkatonáit is elkobozza, mikor észreveszi, hogy a fekete-sárga osztrák szinek helyett a francia gárda szineivel mázolták őket be. A sasfiók vére gyülölettel lázong a zsarnok ellen, keserüen kifakad, vádakat csapkod a szemei közé. Metternich azonban lerántja az ábrándok világából. Nagyatyánál, az elgyöngült Ferenc császárnál talán kieszközölné, hogy Párisba menjen, de Metternich vas kézzel fojtja el a vágyakat s hogy még diadalmasabb legyen a győzelme, a tükör elé állitja az ifjut s maró gúnnyal vagdalja az önérzetébe, hogy azzal a tejszin leányarccal, azokkal a hullámos fürtökkel, azokkal elványadt karokkal akarja-e a háboru vérözönébe vezényelni a durva katonákat? Vértkorbácsolóan izgató jelenet! A szegény fiu tiltakozik, de mikor látja, hogy Metternichnek csakugyan igaza van, végső elkeseredésében kirántja annak kezéből a gyertyatartót s a tükröt, lányos arcvonásainak passziv szemléltetőjét izzé porrá töri. Van egy öreg szolgája Flambeau (Déri), gárdistája volt Napoleonnak, Végigharcolta vele Spanyolországtól Moszkváig s Egyiptomig egész Európát. El hal a kis hercegért. Marcona arca alatt, a katona zubbony alatt egy egész világ forrong a diadalmas Franciaországról. Gyülöl mindent, a mi osztrák s szivesen odadobná az életét, ha a nagy hódító fiát a régi dicsőség lépcsőin emelkedni látná. Metternich belópodzik éjjel a fiu szobájába, akkor, a mikor már Páris felé a szökésre készül s jelként az apja ismeretes kiskalapját is kikészitette. Metternich ehhez a kalaphoz tart beszédet. Tehetetlen dühében kiömlik belőle minden boszuvágya, a mult minden szégyene és legyalázza a kalapot. A gárdista már a gárda ruhájában áll mögötte, végighallgatja az öreg politikus bárgyu monologját, aztán mint egy testté vált szellem megjelenik s szuronyt szegez a méregkeverő keblének. — A negyedik felvonás (álarcos mulatság a schönbrunni parkban) kimaradt. A herceg ott Terézzel ruhát cserél s megbeszélik a szökés részleteit. A következő felvonás már a wagrami csatatéren játszik. A herceg és hivei megjelennek, de késlekedve s azért a szökés nem sikerült. De felizgatott lelke ott a csatatéren egy darab multat él át. Borzalmasan felséges jelenet! A tájékra kisérteties zöld szin vonul. Aztán lassan vérvörös lesz a csatamező. A vér szine. A fölizgatott képzelet a holttestek halmait látja, hallja a tompa dobpergést, a trombita harsogását, a halál zenéjét — közben mint a sirból száll fel a nyögők bús sóhaja. A fehér arcu, leányszivü ifju borzadva hallja a tulvilág szörnyüségeit. Hűséges bajtársa Flambeau előtte szurja magát agyon s ott a szinen vivja rettentő tusáját a halállal. Az ifju aztán valóságos apotheozisát mondja el a csaták dicsőségének, a forradalom, a viadal, a diadal gondolatainak... végre kimerülve összeroskad... Következik a végső akkord: a halál. Puha fehér párnák közt beesett, karikás szemekkel, legyengült testtel várja a halált a nagy Napoleon kis fia. A polói karján kitámolyog a szomszéd szobába, a hol a vallás vigaszaiban részesül. Halkan megjelenik az udvar, anyja (Tomborné), asszonyok, szerelmes leányok. A sasfiók lázas lelke ábrándjai közt ring, a széditő magasságban a csaták viharai közt a lengő trikolor dicsőségével, hazája hatalmával eltelve lehanyatlik és kileheli lelkét.

Annyi bizonyos, hogy a Sasfiók évek óta a világ-irodalom legkiválóbb eseményei közé tartozik. Párizsban vagy 400 szor adták elő, Sarah Bernhard egyik legnagyobb szerepe. Mi már egy év óta várjuk, mig az igazgató végre teljesithette óhajunkat. Valóban hálásak vagyunk érette és a művelt közönség nevében szivesen mondunk köszönetet. Különösen pedig ömmel köszönjük meg azt, hogy olyan művészi erökkel játszatta, a milyeneket kedden láttunk. Verő Janka mesés volt. Ez a valóban nagystylü szinésznő valósággal büszkeségünkké lesz s szinte félünk, hogy Fehérvár kevés műértője meg sem érdemli. Minden tudasat, vasszorgalmát, kicsiszolt művészetét, egész lelkét vitte a darabba. Különösen az első resztletekben fölülmulta önmagát. Aztán néha mintha a fizikuma küzdött volna a lelkével, mintha némi energia csökkenést láttunk volna benne, talán (az igen nehéz) tükörjelenetnél s a csatatéren, de végül a haldoklási jelenet ismét felséges volt. A közönség valósággal ünnepelte. A nyitt szinen annyi tapsot kapott, hogy valóban büszke lehet rája. Partnere Kovács ismét remekelt. Ismét egy szerep, a melyet mintha neki irtak volna, a hol ismét kifejthette azt a csodálatos őserőt, a mely őt a nemzeti szinház deszkáira praedestinálja. Déri hasonlóan kitünő volt, annyira, hogy ismét a legjobb, illetőleg: neki legjobban illő alakitásainak egyikét üdvözöljük. (ámbár a szereptudás hiánya itt-ott sokat levont az értékéből.) Hozzájuk csatlakozik — méltán Bátori az ő kis, de remekül megjátszott szerepében. Dicséreteinkhez még csak azt akarjuk hozzáfüzni, a mit egy előkelő műveltségü ismerősünktől hallottunk, a ki Párisban Sarah Bernhard játékát nézte vegig, hogy a fehérvári alakitás, illetőleg a négy művész játéka olyan volt, a mi igazán csak nagy művészekhez illő. A teknikai előállitás természetesen sok igénnyel lép elő, de — a mint mondotta — Kovács mesésen tökéletes alakitást nyujtott, Verő, Déri és Bátori pedig méltó partnerei voltak.

A nagy és igazán előkelő közönség zsúfolásig megtöltötte a nézőteret és éjfélig izgatott kiváncsisággal élvezte a szebbnél szebb jeleneteket és ünnepelte különösen Verő nagy tehetségét és páratlan szorgalmát.

Reméljük — igen tisztelt közönség — hogy ez az érdeklődés nem apadt ki az első estén. Az igazán müvelt közönség önmagát becsüli le, ha a Sasfiókot meg nem nézi.

Szerda, nov. 17.

A sasfiók. Másodszor. A keddihez hasonló tökéletes előadás. Közönség tegnap is volt szép számmal, mely igazi lelki gyönyörrel élvezte a főszereplők fenomenális játékát. Az ünneplésből és vastapsból különösen *Verő Jankának* (Ferenc) jutott ki, amire méltán reá is szolgált brilláns játékával.

Feltünést keltő találmány! A fogápolásra használt szerek csak részben felelnek meg hivatásuknak. Az illatos szájviz a fogkőlerakodást meg nem akadályozza, a fogpor hosszas használata pedig a fog zománcát koptatja el. Ezen hiányokon segit egy kitünő uj találmány, a **Sztraka-féle Menthol fogszappan,** mely erős bacillus-ölő hatásánál fogva a szájüreget hatalmasan desinficiálja, a fogakat fehériti s a romlástól megóvja. Beszerezhető gyógytárakban, drogériákban egy koronáért. 3 drbt. 3 korért. bérmentve küld Sztraka gyógyszerész. Mohol.

Kapható: **Steiner Béla** drogueriában, Kossuth-utca és **Borbély Béla** fodrász-üzletében, Sas-utca.

Gróf Esterházy

csákvári uradalmának Vértes-nánai pagonyában

Pusztavám mellett

kitünő minőségü száraz tüzifa eladó es pedig:

Bükkhasáb,	erdei méterenként	9 kor.
Kevert dorong,	„ „	7 kor. 50 fill.
Kevert tuskó,	„ „	7 kor.

Megjegyzendő, hogy ezen méterek 1.35 méter magasak, 1.10 méter szélesek, ugy, hogy ezen méterekből 3 méter tesz ki egy régi öl.

Eladási helyre vezető utat a vértes-nánai erdészlaknál mindenkor megmutatják.

Gróf Esterházy hitb. erdőhivatala Csákvár.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, görcs és más ideges állapotba szenved, kérjen iratot, ingyen és bérm. kapható a **szabd. hattyugyogyszertár által Majna-Frankfurt.**

ZILZER MANÓ

férfi-, fiu- és gyermekruha raktára

Székesfehérvár, Szögyény-Marich-utca.

Állandóan nagy raktáron mindenféle

férfi-, fiu- és gyermekruhák

ugyszintén

papi öltönyök, Ferenc József-kabát, köpenyek (havelok) bőrkabátok, utazó bundák, raglán-felöltők, kabátok.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.

00000644